

եր ոստիկանութեան սենեակը եւ ատրճանակով սպանել եր ոստիկանութեան պետին:

Վա՛տ էին ժամանակները, շա՛տ վատ:

Տեղ-տեղ պատահում էին ներքին կռիւներ, ներքին ընդհարումներ: Տեղ-տեղ յայտնւում էին ասպատակների ստորա խումբեր, ոչնչացնում էին ամբողջ գիւղորայք եւ դարձեալ ուրոականների նման աներեւոյթ էին լինում: Մարդ չգիտեր, թէ վտանգը ո՛ր կողմից է գալու, որ նրա համար պատրաստ լինի: Բանտերը լցում էին կալանաւորներով, բայց անկարգութիւնը աւելի եւ աւելի աճում էր: Վանի միջնաբերդի զինարանը, վառօդի մթերանոցները մի գիշեր դէպի օդը ցնդեցին: Նոյն գիշերը այրոեցաւ փաշայի պալատի մի մասը: Սպանութիւնները թիւ ու չափ չունէին: Ամէն մարդ գիշերը սարսափելով եր իւր գլուխը դնում բարձի վրայ, առանց յոյս ունենալու, թէ առաւօտեան կենդանի կոեր կենայ: Կեանքի եւ կայքի ապահովութիւնը վտանգի մէջ էր: Ամէն ոք իւր վերարկոյի տակ սուր եր ման ածում, սպասելով, որ թշնամին ետեւում կանգնած է: Երբեմն ժողովրդի մէջ տարածւում էին զանազան լեգուններով տպուած թղթի կտորներ:

Այդ թղթերը այնպէս էին ծածկում փողոցները, կարծես կարկուտի նման երկնքից էին թափւում: Ի՞նչ էին ուզում, ի՞նչ էին պահանջում, ոչ ոք չէր հասկանում: Թէ մեչիտներում եւ թէ եկեղեցիներում աղօթում էին, որ մի հանգստութիւն լինի: Սօլլան եւ տերտերը խրատում էին սրիկաներին, որ խելքի գան: Բայց Չեյթունից ապստամբութեան ձայն եր լսում: Արզումի մէջ որոնում էին մի ինչ-որ դաւադրութիւն: Իսկ Կ. Պոլսում այդ միջոցին զբաղուած էին երկու հանելուկային թերով՝ 16 եւ 61:

Այդպէս անցաւ գարունը, այդպէս անցաւ ամառը, այդպէս անցաւ եւ աշունը: Եկաւ սաստիկ ձմեռը, եւ թանձր ձիւնը փակեց բոլոր ճանապարհները: Մի քանի շաբաթ եր, որ հաղորդակցութիւնները դէպի ամէն կողմ կտրուած էին: Ծերունիները խօսում էին, թէ մի այդպիսի ձմեռ իրանց կեանքում չէին տեսել: Գիւղերում փողոցները ձիւնով լցած էին: Ձիւնը բարձրացել եր մինչեւ կտուրները: Չարեւանները ձիւնի տակից էին միմեանց տունը գնում: Սովը այդ ժամանակ աւելի սաստկացաւ: Սովը մարդիկներից անցաւ ե՛ւ վայրենի անասունների, ե՛ւ վայրենի թռչունների մէջ: Ձիւնը այնպէս եր լցրել դար ու փոս, սար ու ձոր, որ բաց տեղ չէր մնացել: Վայրենի անասունները, ճարակ չգտնելով, մօտեցել էին մարդկանց բնակարաններին: Աղբիւրները, գետակները սառել էին: Վայրենի բաղերը, սագերը մնացել էին ձիւնի երեսին: Մարդիկ հալած սառոյցով էին զովացնում իրանց ծարաւը: Ամէն ոք մտածում եր, թէ աշխարհի վերջը հասել է. մտածում եր, թէ երկինք, երկիր,